

Yat Kiralama Çeşitleri ve Yatçılık Sektöründe Dünden Bugünün Pandemi Krizine Yaşanan Gelişmeler¹

Types of Yacht Chartering and Yachting Sector Developments from the Past to the
Pandemic Crisis

Aziz MUSLU²

Bildiri / Scientific Paper

Geliş Tarihi / Received: 09.04.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 13.07.2022

Doi: 10.48146/odusobiad.1100839

Atıf / Citation: Muslu, A. (2022). “Yat Kiralama Çeşitleri ve Yatçılık Sektöründe Dünden Bugünün
Pandemi Krizinde Yaşanan Gelişmeler” ODÜSOBİAD 12 (3), 2929-2946 Doi: 10.48146/odusobiad.1100839

Öz

Kitle turizmine alternatif bir turistik ürün olarak yat kiralama hizmetleri aileler tarafından tercih edilmektedir. Başlangıçta dış mekân yaşam şekline alışkın, genç kitleler tarafından yelken, yüzme ve sportif aktiviteler ile birlikte gezme görme amaçlı tercih edilse de yatlarda artan konfor ile birlikte günümüzde aileler tarafından da yoğun şekilde tercih edilmektedir. Çalışmada güncel gelişmelerin etkileri ile yat kiralama çeşitlerinde müşteri tercihleri ve piyasa gelişmeleri incelenmiştir. Çalışmanın en önemli bulgularından biri pandemi krizi sürecinde turizm sektöründe yaşanan daralmaya karşın daha butik ve sosyal izolasyonun daha kolay sağlanabildiği turistik bir seyahat olarak ailelerce tercih edildiğidir. Pandemi krizinin getirdiği olumsuz bir gelişme olarak ise ülkeler arası seyahat yasakları ve kısıtlamaların artması ekstra yükümlülüklerin gelmesi olmuştur. Olumsuz gelişmelere karşın 2020 yılı turizm sezonunda Türkiye’de iç piyasaya yönelik yasaklar 2020 yılı temmuz ayında askıya alınmış bu dönemde yat kiralama sayıları artmıştır. Uluslararası yatçılık piyasaları ise seyahat yasaklarının getirdiği etkiler ile faaliyetlerini kısıtlı şekilde olsa da gerçekleştirebilmiştir.

Anahtar Kelimeler Yat kiralama, Yat yönetimi, Deniz Turizmi, Pandemi, Covid 19

Abstract

As an alternative to mass tourism, yacht charter services are preferred by families. Although it was preferred by young people that were used to the outdoor lifestyle initially for sailing, swimming and sportive activities, nowadays it is preferred by families with the increasing comfort on yachts. In the study, the effects of current developments, customer preferences, and market developments in yacht charter types have been examined. One of the most important findings of the study is that families prefer it as a touristic journey. Most importantly, the reason for choices social isolation can be more easily despite the contraction in the tourism sector during the pandemic crisis. As a negative development brought about by the pandemic crisis, the increase in travel bans and

¹ III. Uluslararası Aile, Gençlik ve Çocuk Dostu Turizm İşletmeciliği Kongresinde 25 Haziran 2021 tarihinde bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi, Ordu, Türkiye, E-mail: azizmuslu@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3496-1374>

restrictions between countries has introduced extra obligations. Although the negative developments of 2020 prohibit the tourist season in 2020 for the domestic market in Turkey has increased the number of charter yachts sailed in July. On the other hand, international yachting markets could perform their activities in a limited way because of travel bans.

Keywords Yacht Chartering, Yacht Management, Maritime Tourism, Pandemic, Covid 19

Giriş

Seyahat endüstrisi alanında önemli bir turizm aktivitesi olan yatçılık içerisinde verilen hizmetler açısından farklı sınıflandırmalar yer almaktadır. Yüzyılın başında ortaya çıkan yatçılık aktivitesi endüstrileşme ile hem yat maliyetlerinin azalması hem de kentlerde yaşayan kitlelerin doğaya özlemi ile hızlıca bir gelişme göstermiştir. Küresel olarak yatçılık merkezlerine baktığımızda en önemli merkezin Batı Akdeniz olduğu görülmektedir. Yatçılık kapsamında bu bölgeyi mevsimsel olarak ikame eden en önemli bölge ise Karayiplerdir. Yat sahibi olmanın ve yatı yüzer ve çalışır kılmanın yüksek maliyeti yat kiralama endüstrisinde zaman içinde sermaye birikiminin yoğunlaşmasına ve bu endüstri içinde lüks yat kiralamanın artmasına neden olmuştur. Bu gelişmenin yanı sıra küçük yelkenli yatların çıplak kiralamasından mürettebatlı süper yatlara kadar her sınıftan müşteriye hitap edebilecek yat kiralama hizmetleri ortaya çıkmıştır. Yat kiralayanların motivasyonları farklılık arz etse de ailelerin tercih ettiği bir seyahat şekli olmaktadır (Anadolu, 2021). Yatçılık yapılan bölgeler önemli peyzaj özelliklerine sahip olan ve yaşamak için talep edilen bölgelerdir. Yatçılık, turiste doğal, tarihî ve kültürel güzelliklerin pazarlanmasına dayalı bir faaliyettir. Bu nedenle sözü edilen değerlerin korunması ve zenginleştirilmesi önem taşımaktadır (Keleş, 2003). Statü göstergesi ve saygınlık amacıyla yat kiralama aktiviteleri gerçekleştirilmektedir. Özellikle süper yat ve mega yat kiralama endüstrisi katılımcıların saygınlık ve itibar görmek gibi motivasyonlarının yoğun olduğu kiralama çeşitleridir. Bu yatlar, iş toplantıları ve iş anlaşmalarının yapıldığı önemli davetlerin verildiği yatlardır. Bu nedenle dünyada yat boyutlarının büyümesi ve konforlarının artması yönünde bir eğilim görülmektedir. Türkiye’de 2019 yılını bir önceki yıla kıyasla %5,2 büyüyerek kapatan Yat imalat sektörü, tüm dünyayı etkisi altına alarak dünya ticaretine önemli darbeler vurulan 2020 yılını birçok ihracatçı sektörün aksine rekor ihracat artışları ile tamamlamayı başarmıştır. 2020 yılında 1 milyar 375 milyon dolar ile son yılların en yüksek rakamına ulaşan ihracatımız, 2019 yılına kıyasla %31,9 oranında büyüyerek Türkiye’de ihracatını en çok artıran sektör olmuştur (Gemi ve Yat İhracatçıları Birliği, 2021) Lüks yat üretiminde dünya markası haline gelen Antalya Serbest Bölge’de 2000’den bu yana, satış değeri 1,2 milyar dolara ulaşan 460 yat üretildi. Türkiye, yat üretiminde dünya üçüncüsü olarak yer alıyor (TRT Haber, 2020).

Türkiye’de özellikle yat kiralama işinde mavi yolculuk ile kendine özgü bir gelişme alanı bulmuştur. Ufak tekneler ile günlük geziler kısıtlı zaman içinde yapılan turlar ile başlayan yatçılık öteki turizm türlerine kıyasla daha fazla geçmişi olmasına karşın son yıllarda kitle turizmin parçası olarak bini aşan yat filosu ile hızlı artan bir gelişme göstermiştir. Özellikle Akdeniz geleneksel tekne inşa yöntemleriyle yapılan ahşap yatlardan (gulet) oluşan Mavi Yolculuk filosu yat sektöründe önemli bir yer tutmaktadır. Mavi Yolculuk Filosu aynı zamanda Türkiye’nin dünyadaki yatçılık sektörüne kazandırdığı kendine has bir

turizm çeşididir. (IMEAK DTO, 2021). Yat turizminin Türkiye'ye kazandırmış olduğu gelirle ilgili net rakamlar bulunmasa da dört ay yaz sezon içinde % 70 ortalama dolulukla işletildikleri varsayılarak, sadece kiralama gelirlerinin yüz elli milyon ABD doları olduğu ve bu yat turları için Türkiye'ye gelen turistlerin diğer harcamalarıyla beraber Türkiye'ye toplamda üç yüz milyon ABD doları civarında ortalama bir gelir yarattığı söylenebilir (TURSAB, 2007).

Günümüzde oldukça önem kazanan yat kiralama hizmeti tüm turizm hizmetlerinde olduğu gibi 2020 yılının başında ilk defa duyduğumuz Covid 19 salgını ile derinden etkilenmiştir. Kısıtlamalar ve seyahat yasakları sonrasında kitleler alternatif seyahat türleri aramaya başlamıştır. Aileler butik olarak seyahat edebilecekleri turistik tercihlere yönelmeye başladılar. Başkalarının olmadığı sakin yerlerde tatil yapmak önemli bir tercih olmuştur. Kitle turizmi yerine müstakil ev kiralamaları atarken özellikle yatçılıkta artan bir talep ile karşılaşmıştır. Tecrübeli olanlar mürettebatsız yelkenli yat kiralamaya yönelmiştir. Türkiye'ye özgü mürettebatlı yat kiralama olan mavi yolculuk ile guletler yoğun talep ile karşılaşmıştır. Buna örnek olarak Fethiye Deniz Ticaret Odası Başkanı, salgın kısıtlamalarının kaldırılmasıyla deniz tutkunlarının bölgeye akın ettiğini, izole tatil geçirmek isteyenlerin yat turizmine yöneldiğini, bölgede korona virüs tedbirleri çok sıkı uygulandığını, kiralanan yatların dezenfekte edilmesi konusunda herkesin hassasiyet gösterdiğini ifade etmesi gösterilebilir. (Yeni Asır, 2020).

Yat Kiralama

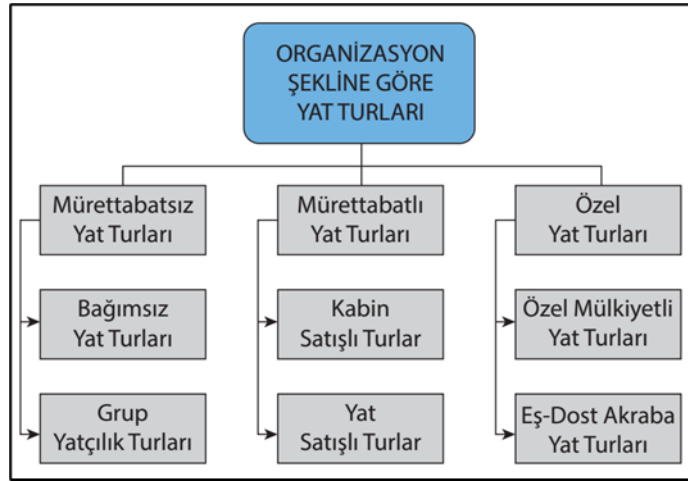
Yat kiralama rekasyonel bir turizm çeşidi olarak önemi her geçen gün artmaktadır. Yatçılık faaliyetlerinin başladığı yılları takip eden süreçte daha geniş kitleleri deniz ile buluşturmak için yat kiralama faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Yat kiralama çeşitleri konjektürel gelişmeler sonucu talebin ve arzın değişiklik göstermesi ile çeşitlenmiştir. Yat kiralamak turistik ürün olarak özellikle 70'li yıllarda yaygınlaşmış, bu yıllardan sonra maliyetlerin düşmesiyle kitlesel olarak gelişebilmiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda çok fazla gelişmenin yaşanmasıyla önem kazanan yatçılık, ortaya çıkardığı gelir ile beraber gelişen alternatif bir turizm türüdür (Kaya & Narin, 2008).

Özellikle yaz aylarında kısıtlı zamanda yat kullananlar, yat sahibi olmanın yüksek maliyetine katlanmak yerine yat kiralamayı tercih etmektedirler. Yat bakım, tutum, bağlama, harçlar, personel gibi rutin maliyetler ve öngörülemeyen maliyetler yat sahibi olmak yerine kiralamanın gözde olmasının en temel sebebidir. Yatın mülkiyetine sahip olmak isteyen yatçılar ise ortak mülkiyetli devre mülk yat sistemleri ile yatlardan yararlanmak için yeni alternatif seçenekleri tercih edebilmektedir. Ailelerin hem mürettebatlı hem de mürettebatsız yat kiralama hizmetlerini sıklıkla talep ettikleri görülmektedir. Yat kiralama niş bir sektör olmasına karşın geniş kitlelerin yat seyahatlerinden istifa etmesi sağlanmıştır. Dreizis & Potashova (2018) yatçılığın kıyı kentlerinin gelişme potansiyelinin önemli yönlerinden biri olduğunu belirtmektedirler. Yarattığı doğrudan gelirin yanı sıra önemli dışsal ekonomiler yaratarak bölge ekonomileri için dolaylı istihdam ve gelir yaratmaktadır.

Yat kiralama işi dünyanın birçok bölgesinde yapılmaktadır. Akdeniz bugün hâlâ dünyanın en aktif ve en cazip yat kiralama bölgesidir. Sadece Akdeniz, dünya yat kiralama piyasasının %70'ini (mürettebatlı ve çıplak yat kiralama dahil bünyesinde bulundurmaktadır (Ecorys, 2013). Danimarka, Norveç, İsveç,

Hollanda, Fransa, Almanya, İspanya, İtalya, Yunanistan, Hırvatistan ve Türkiye yat turizminde popüler olan destinasyonlardan bazılarıdır (Sevinç & Güzel, 2016).

Silveira (2020) yaptığı çalışmada Azor Adaları'nda yat turizmine olan yüksek talebin kuzey yarım kürenin daha sıcak aylarında oluştuğunu ancak son birkaç yıldır yüksek sezon olarak nitelendirilebilecek bu sezonun daha uzun sürdüğünü belirtmektedir. Bu uzun sezonun Nisan yerine Mart'ta başlayarak Eylül yerine Ekim ayında bittiğini belirtmiştir. Bu durumun bölgede daha fazla gelir sağlanmasına yol açtığı ve bölgesel kalkınma için daha fazla olanak sağladığını ifade etmiştir.

Görsel 1. Organizasyon şekline göre yat turlarının sınıflandırılması

Kaynak: Kocabıçak, 1996.

Son yıllarda yatçılık, artan yat boyutuna bağlı olarak değişikliklere uğramıştır. Öne çıkan süper yatların veya mega yatların sayısı (24 ila 180 metre arası) artmaya başladı. Bu yatlar lüks, büyük, profesyonel mürettebatlı motorlu veya yelkenli yatlardır. Bu yatlar genellikle yat kiralama hizmeti sırasında konuklara eşlik eden kiralık personel ile kiralanabilir (Silveira, L.A. 2020; Muslu, A. 2015). Bu yatların masraf ve maliyetlerinin yüksek olması kısıtlı zamanda sınırsız lüks ve konfor arayan yat kiralama müşterilerinin artan talepleri ile hızlı bir büyüme süreci içine girmiştir. Başarılı bir yat işletmeciliği işletmenin filosundaki yatları yaşını, fonksiyonlarını, yat personelinin, program ve rotayı doğru kombine edildiği oranda gerçekleştirebilecektir (Muslu, 2015). Mürettebatlı yat kiralama mavi yolculukta yatın tamamıyla kiralanması ile tercih edilmektedir (Görsel 1). Kabin kiralama (Görsel 1). Taleplerinin pandemi nedeniyle daha da azaldığı görülmüştür. Bir diğer yat turizmi alternatifi ise Filotilla gezileridir. Grup (Filotilla), (Görsel 1). En fazla on yelkenliden oluşan filo hâlinde yapılan gezidir. Gün boyu bağımsız yelken yapılabilmektedir ama sürekli lider yelkenli yat ile iletişim hâlinde olunması gereklidir (budgetsailingturkey, 2021). Çıplak kiralama yelkenli tecrübesine güvenemeyen ve seyir yapılacak bölgeye hâkim olmayan yatçılar grup halinde kiralama flotilla turları tercih etmektedirler.

Küresel Yat Kiralama Piyasaları

Konaklama hizmetleri ile kıyasladığımızda yatçılığın turizm endüstrisinin içinde yer alması oldukça yenidir. Yat kavramının orijinine baktığımızda ise bu ismin Hollandalılar tarafından verildiğini görmekteyiz. XVII. yüzyılda korsanlara hızlı bir şekilde müdahale etmek isteyen Hollanda, ürettiği hızlı teknelere avcı manasında “Yaght” ve gemi manasında “Chift” sözcüklerinin birleşmesiyle avcı yelkenlisi anlamına gelen “Yacht” ismini vermişlerdir. Hollandalıların II. Charles İngiltere kralına bu yattan bir adet armağan etmelerinin neticesinde yatlar İngiltere’ye, sonrasında da tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Yatçılık ve yat İşletmeciliği günümüzde yat; ticaret, ulaşım ve savaş amacı olmayan, spor ve gezi için kullanılmakta olan motorlu ve yelkenli tekneler için verilen yaygın (düzeltildi) bir isimdir (Özkan, 2008). Dünya üzerinde yatçılık endüstrisinin yüz yılı aşkın bir geçmişi bulunmaktadır. İngiliz elitlerinin Alplere ve Akdeniz’e yapmış oldukları turistik amaçlı seyahatler, yatçılığın başlangıcı olmuştur. Sonrasında İkinci Dünya savaşı sonrası yaşanan ekonomik genişleme ile orta sınıfın zenginleşmesi ve teknolojiye yaşanan gelişmeler yatçılığa ve yatçılık bölgelerine ilgiyi arttırmıştır. Komposit yatların yapılması yelken bezinin ortaya çıkması, deniz dizel motorlarında oluşan yenilikler yat sahibi olmayı kolaylaştırmıştır. 1970’li yıllara varıldığında yat kiralama hizmetlerinin hem çıplak kiralama hem de mürettebatlı kiralama hizmetleri olarak arttığı görülmüştür (IMEAK DTO, 2021). Batı Akdeniz bölgesinde yoğunlaşan yat kiralama yatların kış mevsimlerinde ılıman iklimi olan Karaip bölgelerinde kullanılması ile bir yıl boyunca âtil kalmadan işletilmelerini sağlamıştır. Lüks sınıf yatlar böylelikle mevsimsel olarak birbirini ikame eden destinasyonlar ile karlı şekilde işletilmiştir. Alternatif güzergâh arayışları ile Akdeniz’in doğusuna doğru yat turları yapılmıştır. Türkiye ve Yunanistan’ın önemi artmış 90’lı yıllara geldiğimizde Yugoslavya’nın dağılması ve liberalleşmesi ile öncelikle Hırvatistan ve Karadağ yat kiralama piyasasında tercih edilen destinasyonlar olarak yerini almıştır. Kara yolları ile orta Avrupa’ya yakın olması Hırvatistan destinasyonlarının tercih edilmesine sebep olmuştur. 2000’li yıllara gelindiğinde Hırvatistan Akdeniz çanağında en önemli alternatif yat kiralama merkezi olmuştur. Fakat Akdeniz çanağında günümüzde hala en önemli güzergâh Batı Akdeniz olarak yer almaktadır. Akdeniz’in diğer bölgelerine olan yat turları ağırlıklı bu bölgelerde konumlanmış yat işletmelerince organize edilmektedir. Avrupa yat kiralama sektörünün cirosu 6 milyar Euro olduğu tahmin edilirken sektörde yaklaşık 20.000 kişi çalışmaktadır. Sadece Akdeniz dünya yat kiralama talebinin %70’ini karşılamaktadır (Ecorys, 2015).

Bu kadar büyük bir talebi karşılayan Akdeniz’de en önemli yedi yat kiralama rotası şunlardır;

- Fransa’nın güneyi (Monaco, Nice, Cannes),
- İtalya Kıyıları ve Sardunya,
- İspanya Kıyıları ve Baler Adaları (Mayorka, Ibiza, Menorka),
- Sicilya ve Malta
- Karadağ ve Hırvatistan
- Yunanistan Kıyıları ve Yunan Adaları (Mykanos, Santorini,)

- Türkiye'nin Güney Ege ve Batı Akdeniz Sahilleridir (Bodrum, Fethiye, Marmaris ve Antalya) (IMEAK DTO, 2021)

Görsel 2. Mega yat oturma salonu ve kamarası
Kaynak. Ege yat Bodrum

Monaco dünyanın sayılı zenginlerinin yatları ile ilk uğradıkları yatçılık açısından en önemli merkezlerden biridir. Monaco 2003 yılında limanın dışında büyük bir yarı yüzer iskele inşasından sonra yatların ana giriş kapısı hâline gelmiştir. 2012 yılında 246.000 kişi Monaco'ya gelmiştir (D'Hautesserre, 2016). Dünya yatçılığının merkez destinasyonu olarak ifade edebileceğimiz Cote d'azur kıyı şeridi Saint-tropez, Antibes, Cannes, Villafranch, Nice gibi markalaşmış şehirlere yakınlığı ile Monaco oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Yatçılık sektöründe özellikle kıyı peyzajı açısından zenginlik lokasyon tercihi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Fakat Monaco'nun plajlarının, restoranlarının, otellerinin ve kumarhanelerinin elit kitlelerce tercih edilmesi nedeniyle ayrıca bir cazibe merkezidir.

Yatların ve yat ile seyahat edecek kitlelerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir sektör kümelenmesi oluşmuştur. Restoranlar, kafeler, oteller yatçılık sektörünün etrafında hızlıca gelişen hizmet alanlarıdır. Yatçılık doğrudan 15-16 adet dolaylı olarak da 70'e yakın endüstri ile bağlantı içindedir (Muslu, 2018). Yapılan incelemeye göre, en fazla faal yat kiralama şirketi İngiltere'de, ardından İtalya ve Yunanistan'da yer almaktadır (Ecorys, 2015). Örneğin, salgın döneminde özgür bir tatil için 1975'te yaşamını yitiren Yunanlı zengin armatör Aristotle Onassis'in hanımı Jackie Onassis, şöhretli oyuncular Marilyn Monroe, Richard Burton, İngiltere'nin önceki başbakanlarından Winston Churchill, Elizabeth Taylor ile tatil keyfi yaşadığı "Christina o" isimli yat, haftalığı 800 bin ABD dolarına kiraya verilmektedir (CNN Türk, 2021). Bu kadar yüksek telaffuz edilen rakamlar yatçılık sektörünün yüksek katma değerli bir sektör olduğunu göstermektedir. Bu piyasadan en fazla payı İngiltere almaktadır. İngiltere'deki yat kiralama işletmelerinin Güney Fransa'da ayrıca şubeleri bulunmaktadır. Fakat Dünya ticaretinde yaşanan gelişmeler Asya ve Pasifik ülkelerinde artan zengin sayısı süper yat ve devasa yat sahiplerinin sayısını da dolaylı olarak arttırmıştır. Yat boyutlarının büyümesi Akdeniz ve Karaip bölgesinde seyir yapan süper yatların pasifik bölgelerine seyir yapabilmelerini teknik olarak daha kolaylaştırmıştır. Bu gelişmeleri gören

Avusturalya hükümeti marina, yat restorasyon ve refit işlemlerini ülkesinde verilmesi için yasal altyapıyı uygun hale getirmek için çalışma yürütmektedir. Konvansiyonel yatçılık bölgelerinin uzağında olmasına karşın yüksek katma değerli yat kiralama hizmeti pazarından pay almak için girişimde bulunmaktadır. Örneğin, Avustralya Federal Parlamentosu tarafından yabancı bayraklı süper yatlar için yat kiralama lisanslarına izin serbestisinin önünü açacak yeni bir yasa tasarısını onaylanması için incelemektedir (Ocean Magazine, 2020). Yatçılık konusunda alt yapı yatırımlarını hızlandırmaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda'nın iç talep ve yaygın denizcilik kültürü sebebiyle ilerleyen yıllarda yatçılık sektöründe daha fazla yer alması beklenmektedir-Süper yat ve Megayat olarak isimlendirilen bu yatların sayılarının artması ve ayrıca Asya- Pasifik bölgesinde yeni zenginlerin ortaya çıkması Avustralya'nın süper yat kiralama konusuna eğilmesinin önemli bir nedenidir. Kiralık yatlar, dünya süper yat filosunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Dünyada şu anda her yıl ek olarak 150 yeni yatla büyüyen 5.000'den fazla süper yat bulunmaktadır (Ocean Magazine, 2020).

Türkiye'de Yat Kiralama

Türkiye'de yat kiralama hizmetlerinin ortaya çıkması, Akdeniz çanağında diğer ülkelere göre daha geç gerçekleşmiştir. Bunun nedeni de alt ve üst yapı çalışmalarının 1982 yılındaki teşviklerden sonra başlamış olmasıdır (Yetgin & Yılmaz, 2018). Türkiye'ye Yunan adalarından kiralık yatlarla gelen Avrupalı turistler yat kiralama hizmetlerinin Türkiye'de başlamasına neden olmuştur. Keşif ruhuyla özel yatlar ve kiralık yatlar ile Türkiye kıyılarına gelinmesinden önce Türkiye entelektüelleri Halikarnas balıkçısının yönlendirmesiyle Azra Erhat ve arkadaşlarınca mavi yolculuklar yapmaktaydı. 1957 yılında kadınların da ilk kez mavi yolculuğa katılmasıyla mavi yolculuklar devamlı hale gelir ve gelenekselleşmiştir. Hatta 1957 yılından sonra yapılan Gökova Körfezi turları yıllık faaliyetlere dönüşür (Yetgin & Yılmaz, 2018). Aynı dönemlerde geleneksel guletler bir haftayı aşan mavi yolculuklar için kullanılmaya başlanmıştır. Devletin sağladığı teşvikler ve hazırladığı yasalarla gelişmeye elverişli hale gelen yat turizmi, denizle ve süngercilikle uğraşanlar için de cazip hale gelmiştir. Süngercilikten mavi yolculuğa geçiş dönemi süngercilikte kullanılan ve tuvaleti bile olmayan teknelerle tuvalet ekleyerek, su depoları yerleştirerek kabinsiz bir şekilde mavi yolculuklara çıkılarak başlamıştır (Yetgin & Yılmaz, 2018). Teknik özellikleri her geçen gün gelişen geleneksel ahşap yatlar yabancı turistlerin ilgisini çekmeye başlamıştır. 1970' yıllarda gelişme gösteren yatçılık 1974 yılından sonra siyasi nedenlerle durgunluk sürecine girmiştir. Türkiye'de yaşanan 1980 askeri darbesi sonrasında Turizm teşvik kanununun çıkarılması yat turizmi yönetmeliğinin resmî gazetede yayınlanması ile resmi bir hüviyet bulan yatçılık sektörü gelişme gösterebilmiştir. Özel çevre koruma kanunuyla mavi yolculuğa uygun bazı bölgeler koruma altına alınmıştır. Türkiye kıyıları Avrupalı turistler için cazibe merkezi haline gelmiş yat kiralama işi bir sektör haline gelmiştir. 1985'ten sonra ardı ardına mavi yolculuğa uygun yeni tekneler yapılmaya başlanır (Yetgin & Yılmaz, 2018). Yoğunlukla Avrupalı İngiliz, Alman ve Fransız turistler mürettebatlı yat kiralama çeşidi olan mavi yolculuklara katılmışlardır. Bu arada mavi yolculuk tanıtımları hız kazanır. Almanya hükümetince tanıtım videoları hazırlanır ve yayınlanır. Buna ek olarak İngiliz Mail on Sunday gazetesi 1985 yılında mavi yolculuğu öven bir haber yayınlamıştır (Yetgin & Yılmaz, 2018). Artan talep ile kitle turizminin yaygınlaşması 90'lı yıllarda kabin kiralama hizmeti ortaya

çıkmasına neden olmuştur. TUI ve Thomas Cook gibi küresel seyahat acentelerinin kabin kiralama mavi yolculuk hizmeti sunduğu görülmüştür. Geleneksel Mavi Yolculuk ciddi bir endüstri haline gelirken çıplak mürettebatsız yat kiralama firmaları Türkiye’de faaliyetlerini artırmaya başlamışlardır. 1999 yılına kadar yat kiralama hizmetleri sunan teknik eksiklikler, bağlama yeri yetersizliği, su sorunu, ikmal ve tedarik kaynaklı bir sürü probleme karşın yatlar verimli şekilde işletilmiştir. Konfor ve lüks isteyen ve yeterli yatçılık tecrübesi az olan ya da hiç olmayan ziyaretçiler personeli kiralama seçmektedirler. Türkiye’deki yat girişimcilerinin aşağı yukarı %80’i bu tip yat kiralama hizmeti sunmaktadırlar. Türkiye’de uygulanan mürettebatlı yat turları olarak filotilla (grup) ve mürettebatlı yat kiralama bu gruba girer (Türker, 1996). Çıplak kiralanan yatlar mürettebatlı olarak kiraya verilmektedir. Çıplak yelkenli kiralama firmaları genelde uluslararası ağları olan kurumsal işletmelerdir. Bu kurumsal işletmelerin 2000’li yıllardan sonra yaşanan ekonomik dalgalanmalar, siyasi gelişmeler ve değişen yönetmelikler nedeniyle Türkiye pazarından çekildikleri görülmüştür. Yat paylaşımının artması gibi değişik uygulamalar ile son yıllarda Türkiye’de çıplak kiralama yapan küçük ölçekli yelkenli kiraya veren işletmelerin kurulduğu görülmüştür. Yurt dışından Türkiye kıyılarına gelen yatların ortalama Türkiye’de kalmaları, 11 gün olarak görülmekte ve harcamaları günde ortalama 51 dolar olarak gerçekleşmektedir (Bezirgân, 2009).

Görsel 3. Lüks sınıf Mürettebatlı kiralama hizmeti veren bir yat

Kaynak. Ege yat Bodrum

Mürettebatlı yat kiralama geleneksel adı ile mavi yolculuk hizmetleri gelişme gösterse de konjonktürden kaynaklı ve kalıcı durgunluklar yaşamıştır. Mavi yolculukta tam anlamıyla kabin kiralama hizmeti sunan sadece üç firma kalmıştır. Kabin kiralama hizmeti uluslararası talebinin durması ile yok olma noktasına gelmiştir. Pandemi krizi sonrası hiç tercih edilmemesi muhtemeldir. Bu duruma karşın lüks standartları

artan guletler piyasada karlılıkla çalıştırılarak talep görmeye başlamıştır. 2000'li yılların ortasından sonra İngiliz ve Alman turistlerin başka bölgeleri tercih etmesi nedeniyle bu ülkelerden talepte bir azalma görülmüştür. 90'lı yıllardaki karlılık sağlanmaması nedeniyle alternatif ülke ve pazar arayışına girilmiştir. Avrupa ülkelerinin dışında Rusya ve eski doğu bloku ülkeleri konaklama hizmetleri satın almalarına karşın yat kiralama hizmeti taleplerinin az olduğu görülmüştür. Kültürel nedenlerden kaynaklı yat kiralama talep eden ülkeler başta İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkeleri olmak üzere Avrupa bölgesidir. Kabin kiralama hizmetleri azalsa da yatı tamamen mürettebatlı kiralama işi devam etmiştir. Mürettebatlı yat kiralamada iç piyasada yıllar içinde talebin arttığı görülmüştür. Yerli turistler sınırsız lüks talep ederek yoğunlukla saygınlık amacıyla bu turlara katılmaktadırlar. Gelişen guletler hem teknik hem de hizmet açısından bu talepleri karşılamaya çalışmaktadır. Kabin kiralama ile kabin sayıları ile büyütülen yatlar refit işlemlerine alınarak kabin sayıları azaltılarak daha butik hizmet verecek şekilde jakuzi, hidro masaj vb. ekipmanlar ile donatılmaya başlamıştır. Tur güzergâhları olarak mavi yolculukta Mandalya körfezine yapılan turlar koyların yok olması nedeniyle programdan çıkarılmıştır. Bodrum çıkışlı Gökova turları, Marmaris çıkışlı Datça Yeşilova körfezi Göcek on iki adalar, Fethiye çıkışlı Göcek on iki adalar ve Kaş Kekova, Antalya çıkışlı Kekova turları günümüzdeki mavi tur güzergâhlarıdır. Mürettebatsız yatlarda aynı bölgelerde gezi yapmaktadırlar. Fakat son yıllarda özellikle mavi yolculukta Yunan adalarına yapılan turların sayısında artış yaşanmıştır. Popüler hale gelen Yunan adası turları iç piyasada talep gördüğü gibi yabancılar içinde tercih edilmektedir. Yunan adalarına yapılan uçak seferlerinin sıklığı da tercih edilmekte etkili olmaktadır. Fakat Yunanistan bayrak devleti kontrolleri ile Türk yatlarını sıkı denetimler yaparak limanda tutuklanmıştır. Bu kapsamda 2016 yılında iki adet ticari yat, 2017 yılında ise dört ticari yat Yunan liman devleti denetimlerinde tutuklanmıştır. Son yıllarda Yunan adalarından Türk bayraklı yatların yolcu alımını da engellenmiştir. Bu durum Türk bayraklı yatların farklı bayraklar donatmasına hatta nadir olsa da Yunan bayrağı çeken Türk Yat sahipleri olmaktadır. Bodrum'da kabin kiralama hizmeti sunan Barbaros yatçılığın sahibi Türk, Malta ve Yunan bayraklı yatları ile Türkiye ve Yunanistan'da turlar yaptığını ifade etmiştir (Barbaros Yatçılık, 2021).

Geleneksel ahşap yat işletmeciliği diğer bir adı ile mavi yolculuk Türkiye'de yat kiralama pazarının önemli bölümünü oluştursa da kısıtlı motor yat ve süper yat kiralama hizmetleri verilmektedir. Küresel yat firmaları mega ve süper yatlar ile Türkiye kıyılarına turlar yapmaktadır. Bu hizmetler daha yüksek katma değerli yat kiralama hizmetidir. Türkiye'deki işletmelerin bu konuda piyasada küresel rekabet güçleri yoktur. Hizmet sağlayıcıların yatlarına bağlama yeri, acentelik ve kara turları sunarak Türkiye ekonomisi için dolaylı gelir elde edilmektedir. Türkiye'de 2019 yılı itibarıyla 1571 adet geleneksel gulet yat, 220 adet Bare-Boat (KTB İzinli Yabancı Bayraklı) yelkenli yat, toplamda 1791 yat ve 18.197 yatak kapasitesi mevcuttur (IMEAK DTO, 2019).

Türkiye'de yat kiralama hizmetlerinin ortaya çıkması Akdeniz çanağında diğer ülkelere göre daha geç gerçekleşmiştir. Bunun nedeni de alt ve üst yapı çalışmalarının 1982 yılındaki teşviklerden sonra başlamış olmasıdır (Yetgin & Yılmaz, 2018). Sadece istisnai olarak eski Yugoslavya'dan Çin'in Hubei eyaletine bağlı Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid 19 virüsü hızlı bir şekilde yayılarak pandemiye dönüşmüştür. Arka arkaya gelen sokağa çıkma sakaı seyahat engelleri tüm turizm sektörünü etkilediği

gibi yat kiralama sektörünü de hızlıca etkilemiştir. Dünyada seyahat engellerinin ortaya çıkmasıyla özellikle yatçılıkta süper yat kiralama endüstrisi en çok olumsuz etkilenen sektör olmuştur. Bunun en önemli nedeni, çalışanları rotasyona bağlı olarak sezonluk çalışması ve çok uluslu olması yat personelinin yat turizmi destinasyonlarına ulaşmasını engellemiştir. Pandeminin ilk dönemlerinde hızlıca etkilenen İtalya kırmızı bölge ilan edilerek yat kiralama firmalarının tüm faaliyetlerini durdurduğu bir bölge halini aldı. Karaiplerde pandemi krizi nedeniyle olumsuz etkilenen sektör pandemi krizinin uzaması ile Batı Akdeniz'de de beklentilerinin altında bir sezon geçirmek zorunda kaldı. 2020 Temmuz ayı sonunda çeşitli ülkelerde yasakların kaldırılmasıyla yat kiralama hareketliliği başlamıştır. Avrupa'da özellikle iç talepte önemli artışlar kaydedilmiştir. Özel yat sahibi olma talebi ile ikinci el yat piyasasında hareketler yaşanmaya başlanmıştır. Kitle turizmine alternatif olarak, düşük bütçeli yat kiralama talebi artmıştır. Tüm bu gelişmelerin yanı sıra yat personel yönetiminde de önemli sorunlar yaşanmıştır.

Covid 19 Krizinin Yat Kiralamaya Etkisi

Türkiye'de yat kiralama piyasasında Avrupa'daki gibi artan bir iç taleple karşılaşmıştır. Yeni tip korona virüs Covid-19 pandemi başlamasına müteakip izolasyonun sağlanabilmesi nedeniyle mavi tur piyasasında müşteriler tarafından yoğun bir ilgi ile karşılaşmıştır (Vira Haber 2021). Mavi Yolculuğu özelleştiren ve en ayırt edici farkı, personelli bir hizmet olmasıdır. Ayrıca üst düzeyde misafirperverlikle konaklama hizmetinin sunulmasıdır. Yatlarda kabin adedi altıya kadar çıkarken, kapasiteleri en fazla on iki kişi kadar olmaktadır. 2020 yılında pandemi nedeniyle gelen yabancı turist sayısında ciddi miktarda azalma olmasına karşın yerli turistlerin yarattığı taleple sektördeki azalma %40 olarak gerçekleşmiştir. Mavi Yolculuk turizmi kişiye özgü olması nedeniyle daha güvenli ve emniyetli görüldüğü için azalan talebin etkisini sınırlandırmıştır (Posta, 2021):

Setur Kültür Turları Yöneticisi, iç piyasada yat turlarına oluşan alakanın %100 arttığı konusunu vurgulayarak, gelen 3 talepten 2'sinin mavi tur için geldiğini ve Mavi yolculukta en fazla alakanın Bodrumdan başlayan Gökova Körfezi, Marmaris, Göcek çıkışlı Göcek Koşulları ve Fethiye çıkışlı Kekova rotalarına olduğunu dile getirmiştir (Sözcü, 2020). Özellikle mavi yolculuğa artan bir talep olsa da çıplak kiralama (bareboat) yatlarla yönelikte artan bir talep ile karşılaşıldı. Kalabalık yerlerde olmaktan kaçınan ve Covid 19 pandemi salgınına karşı kişisel olarak tedbir almak isteyen üst ve orta düzey kazançta sahip olan kişiler denizde tatil yapmak isteyen kişiler bu yatları tercih etmiştir (Deniz Bülten, 2021). Covid 19 pandemisi Türkiye'deki tatil konseptini değiştirmiş ve izole bir tatil gerçekleştirmek için lüks yatlarla artan ilgi ile karşılaşmıştır. Türkiye'de turizm talebinin en yoğun görüldüğü Muğla'nın Marmaris ilçesinde yer alan koylar özellikle ekonomik değeri yüksek olan yatların demirlediği önemli bir merkezdir. Marmaris'te sezon öncesinde Covid 19 pandemisi nedeniyle izole tatil yapmak amacıyla olan müşteriler lüks yatlarla çok fazla ilgi göstermiştir. Rezervasyonların kış aylarından dolmuş olduğunu, sezonun başında yer alan Haziran ve mayıs aylarında boş yat kalmadığını yat işletmecileri belirtmiştir. Ayrıca Ağustos ve temmuz aylarında %80 doluluğa ulaştıklarını aktarmışlardır. İzole olarak tatil

yapmak isteyenler bir hafta için 14 bin ila 150 bin Türk lirası arasında farklı rakamları ödemesi gerekmiştir (NTV, 2021). 2020 yılının turizm sezonunda artan yerli ve yabancı yat kiralama talebi karşılanmıştır. Öncelikle Bodrum'a özel guletlerin sunmuş olduğu hizmet kalitesi ve rahatlık Türkiye'yi dünya üzerinde yat turizminde önemli hale getirmiştir. Küçük yatlar başta olmakla tüm yat satışlarında bir artış yaşanmıştır (Posta, 2021).

Türk Yat İşletmecileri Yatırımcıları Broker ve Acentecileri Derneği Başkanı, iç piyasada yükselme trendi yakaladıklarını fakat bunun yabancı yatçıların açığı kapatmadığını normalleşme sürecinden itibaren yat turlarına büyük bir yönelme olduğunu fiyatlamının Euro üzerinden olması nedeniyle yerli ziyaretçilere çok fazla fırsat sunmadığını Euro ve Türk lirası arasındaki farkın yat işletmeleri tarafından zor bir süreç yarattığını bildirmiştir (Sözcü, 2020).

Yatın ihtiyaç dışı bir lüks olarak görülmesine karşın pandemi süresince, hayati bir gereklilik olarak görülmeye başlamıştır. Çünkü yatlar kalabalık yerlerden uzakta demirleyen ve istifade edenlerin kendilerine ait tahsis edilmiş izole mekanlardır. Kişilerin kendilerine zaman ayırması ve izolasyonun değerini anlamasıyla yatçılık pandemi sürecinde önem kazanmıştır. (Amerika'nın sesi, 2021) Viravira.co firmasının üst yöneticisi 2021 sezonu için 6-8 kişilik arkadaş gruplarının yada ailelerin turlara çıktığını, fazla yolcu kapasiteli yatların fazlaca talep görmediğini, bu yatların az kişilik grupları ağırladığını ve beklentilerinden farklı olarak 2021 yılı için fazla kapasiteli mesela 20 ve 25 yolcu kapasiteli yatların, az yolcu kapasitesine sahip 6 ve 10 yolcu kapasiteli yatlarla nazaran daha hızlı rezervasyonlarının dolduğunu belirtmiştir (Anadolu, 2021).

Yetkililerin ve uzmanların açıklamalarından anlaşıldığı üzere, korona sürecinde artan bir talep ile karşılaşmıştır. Bu talep karşılanırken salgından korunmak da sektörün önemli bir vazifesi olmuştur. Salgınla yatçılıkta iç ve dış paydaşların ortak amaçlardan biri de artan sağlık koşullarının önemiyle daha yeni ekipmanlarla donatılması olmuştur. Bu kapsamda yatların yeni ekipmanlarla donatılarak sağlıklı ve güvenilir seyahat hizmeti sunması müşteri memnuniyeti açısından önem kazanmıştır. Yeni bir salgının ortaya çıkması durumunda personelin önlem alması noktasında daha bilinçli hareket etmesi göz önüne alındı. Kültür ve Turizm Bakanlığınca deniz turizmi araçları ve tesisleri ile turizm amacıyla yapılan sportif faaliyetler için kontrol edilen normalleşme süreciyle ilgili genelge 81 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne gönderilmiştir. 1 metre kuralı maske zorunluluğu dezenfekte edilmeden sefere çıkılmaması talimatı verilmiştir (Sözcü, 2020).

Görsel 4. Çıplak kiralama (Bareboat) yelkenli yat
Kaynak. Ege yat Bodrum

Rezervasyon görüşmelerinde yabancı ziyaretçiler tarafından personelin aşılma aşılmadığını hususunda bilgi talep edilmektedir. Deniz ticaret odasının girişimleriyle bu nedenle turizm endüstrisinde faaliyet çalışanların öncelikli olarak aşı programına dahil edilmesi sağlanmıştır. Her tur öncesinde personele test yapılmıştır (Posta, 2021).

Pandemi süresince yat personeli için koruyucu ekipman kullanılması ve günlük ateş ölçümü zorunlu olurken tüm denizciler için temel ilk yardım kursu zorunlu ve zabıtlere ileri düzey sağlık eğitimi verildi. Bu eğitim, Covid 19'dan sonra daha detaylı eğitim modülleri halinde verilmesi yönünde sektör yetkilileri görüş beyan etmişlerdir. Yatçılığın tüm paydaşları tarafından fiyasyon ekipmanları ile yatların donatılması ve tasarlanması ve bu konuda son teknoloji giyilebilir sağlık ekipmanları ve nesnelere interneti ile termal kamara gibi önlemler ile emniyetli yatların seyir yapması önerilmektedir. Büyük otellere ve kamusal alanlara göre daha sağlıklı ortam sunan yatlar; profesyonel bağımsız sağlık kuruluşlarınca hijyen işlemleri yapılarak, personelin tur öncesi test yaptırması ve Corona virüs eğitimlerinden geçmesi ile daha güvenilir olması planlanmıştır. Halk sağlığı merkezlerinin vermiş olduğu talimatlara göre kabinleri temas edilen yerlerin, yaşam alanlarını her gün dezenfekte ilaçlar ile temizlenmesi gerçekleştiriliyor.

Sonuç ve Öneriler

Yüzyıllık bir geçmişe sahip yatçılık içinde yat kiralama hizmetleri önemli bir hizmet alanı olarak yer almaktadır. Yat kiralama geçmişten günümüze kendi içinde değişim göstererek dönemsel olarak oluşan talep değişikliklerine göre şekillenmiştir. Yat boyutları, donanımları, yat imal edilen malzemeler gibi hususlarda çok hızlı değişimler yaşanmıştır. Mürettebatlı mürettebatsız yat kiralama pazarlarında yaşanan değişimler ve yeni destinasyonlar ile talep karşısında, yeni ürünler geliştiren çok yenilikçi bir

sektördür. Pandemi krizine kadar yat paylaşım modellerinden kabin kiralama hizmetlerine kadar geniş yelpazede yat kiralama hizmetleri geliştirilmiştir. Son yıllarda dünyada en önemli değişimlerden biri yat boyutlarının büyümesi konforun artması olmuştur. Bu doğrultuda süper yat ve mega yat kiralama endüstrisi hızla büyümüştür. Yaşanan pandemi krizi ile turizm sektörü benzeri görülmemiş bir sıkıntı ile işleri durma noktasıyla karşı karşıya kaldı. Küresel yatçılık pazarında hem iş gücünün hem de misafirlerin seyahat engelleri ve kısıtlamalar nedeniyle Akdeniz çanağında yatçılık merkezlerine ulaşamamaları yat kiralama endüstrisinde kayıplara neden olmuştur. İlk zamanlarda İtalya'nın pandemiden en çok etkilenen ülke olması bu bölgede çalışan işletmelerin hepsini olumsuz etkilemiştir. Bu durumun dışında artan iç piyasa talebiyle az yolcu kapasiteli yatlar Avrupa'da belirli bölgelerde faaliyet göstermiştir. İzole tatil olması ve sadece aile bireyleriyle gerçekleştirilmesi yurt içi piyasalarda talebin artmasının önemli nedenidir. Türkiye'de yurt dışı seyahat planlarının iptal olması geleneksel mavi yolculuğu arttırmıştır. 12 kabin ve daha fazla kapasiteli yatların yerine 2-3 kabin 6-7 kişi kapasiteli yatlar tercih edilmiştir. Yurt içi çıplak kiralama yelkenli yatlarda mavi yolculuk yatları kadar olmasa da artan talep ile karşılaşılmıştır. Türkiye'de ve Akdeniz çanağında tüm yatçılık hizmeti verilen ülkelerde bir dize yasal zorunluluklar getirilmiştir. Yatlar dezenfekte etmeden denize çıkarılmadı. Mesafe hijyen ve maske kuralları katı şekilde uygulandı. Her zaman dikkat edilen hijyen kuralları daha katı şekilde uygulandı. Aşıya ulaşılmaya başlandığında Türkiye'de yat turizmi çalışanlarına aşı zorunluluğu getirildi. En önemli gelişmelerden biri personel salgın hastalıklara karşı ileri sağlık eğitimleri verildi. Sağlıkla ilgili ekipmanlar teknolojik ekipmanlar ile yatlar donatılmaya başladı. Özellikle kapalı alanlarda virüsten arındıran hava filtreleri kullanılmaları yaygınlaştı. Türkiye'de yatçılığın yapısal sorunlarına pandemi kaynaklı sorunlar eklenmiştir. Yapılaşma nedeniyle yok olan koylardan ve temel yat rotalarından çıkarılan güzergâhlar nedeniyle Yunana adaları turlarına artan bir talep mevcuttu, fakat uluslararası seyahat yasakları nedeniyle bu turlar yapılamadı. Bağlama yeri, çekek yeri, atık yönetimi, deniz kirliliği ile ilgili sorunlar geçmişe oranla çözülmüş olsa da günümüzde devam etmektedir. Fakat pandemi krizi ile yeni sorunlar eklenmiş oldu. Pandemi ile birlikte özellikle personelin eğitimi ve bilinçlendirilmesi noktasında işletmelere ve denizcilik paydaşlarına önemli görevler düşmektedir. İleri sağlık eğitimleri, yeni sağlık ekipmanlarının kullanımı, acil durumlara müdahale gibi hususlara yat personellerinin hâkim olması gerekmektedir. Mesafe kuralı, maske ve ateş ölçümleri ile sürekli yapılarak kontrollü bir seyahat önerilmektedir. Salgın hastalıklar dünya gündeminden eksik olmayacağı yönünde öngörüler bulunmaktadır. Yatçılığın sürdürülebilmesi için yeni oluşan koşullara uygun işletmecilik yapılması gerekmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

“Yat Kiralama Çeşitleri ve Yatçılık Sektöründe Dünden Bugünün Pandemi Krizine Yaşanan Gelişmeler” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

Anadolu Haber Ajansı (2021). <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yat-turizminde-ramazan-ve-kurban-bayramlari-rezervasyonu-yuzde-70e-ulasti/2184987> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Amerika'nın Sesi (2021). <https://www.amerikaninsesi.com/a/pandemi-doneminde-tekneye-ilgi-artti/5625977.html> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Barbaros Yatçılık (2021). <http://www.barbarosyachting.com.tr/Haftalik-Yat-Turlarina-Talep-Artar.html> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Bezirgân, A. E. (2009). Marina yatırımlarına sektörel yaklaşım Ege'de ve ülkemizdeki son durum. Uluslararası İzmir Ulaşım Sempozyumu, Bildiriler, İzmir, http://ius.imoizmir.org.tr/ius_bildiriler/36_k84_ius_d_marine_ius1.pdf.

Budget sailing Turkey (2020). <https://www.budgetsailingturkey.com/tr/>, (Erişim tarihi: 11.04.2020).

CNN Türk (2021). <https://www.cnnturk.com/dunya/milyon-dolarlik-super-yatin-haftalik-kirasi-sasirtti> (Erişim tarihi: 11.04.2020).

Yılmaz A. & Yetgin D. (2018). Mavi Yolculuktan Yat Turizmine Geçiş, Ed. N. Kozak, Dünden Bugüne Türkiye'de Turizm: Kurumlar, Kuruluşlar, Turizm Bölgeleri, Meslekler, Yıkılmazlar Basın Yayın, ISBN 978-605-683890

Deniz Bülten (2021). <https://www.denizbulten.com/haber-luks-yat-sektorune-pandemide-talep-artti-33521.html> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Dreizis, Y., & Potashova, I. (2018). Yachting and coastal marine transport development in Black Sea coast of Russia. MATEC Web of Conferences, 170, 1–14. doi:10.1051/mateconf/201817005007

Ecorys (2013). Study in support of policy measures for maritime and coastal tourism at the EU level final report Client: DG Maritime Affairs & Fisheries Rotterdam/Brussels, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/study-maritime-and-coastal-tourism_en.pdf. (Erişim tarihi: 18.04.2020).

Ecorys (2015). Study on the competitiveness of the recreational boating sector final report client: DG Enterprise and Industry Rotterdam / Brussels, <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/15043/attachments/1/translations/en/renditions/nati> ve (Erişim tarihi: 20.04.2020).

Gemi Yat ve Hizmetleri İhracatçıları Birliği Faaliyet Raporu 2019- 2020 (2021). https://gyhib.org/files/downloads/Faaliyet_Raporlari/2019_2020%20faaliyet%20raporu.pdf

IMEAK DTO, (2021). Deniz Sektör Raporu 2020 yılı, İstanbul.

Kaya, İ. & Narin, M. (2008). Turistik ürün çeşitlendirmesi. Ankara: Nobel Yayınları

Keleş, A. (2003). Sürdürülebilir Turizm planlaması ve Türkiye’de Yat Turizminde Ekolojik yaklaşım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kocabıçak, H. Y. (1996). Kuşadası’nda yat turizminin bölgenin ekonomik ve turistik gelişmesine katkısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Muslu, A. (2015). Türkiye’de deniz turizminde ürün farklılaştırması ve kalite yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü.

Muslu, A. (2015). Deniz turizminde rekabet stratejisi olarak ürün farklılaştırması. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 4 (2), 28-46.

Muslu, A. (2018). Mavi yolculuğun ve geleneksel ahşap yatların deniz turizmi arz verisi olarak önemi: Bodrum bölgesine yönelik nitel bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (2), 456-475.

NTV (2021). <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/pandemi-tatil-anlayisini-degistirdi-izole-tatilin-gozdesi-luks-tekneler,yPq2KoaD1Ue8I1WcuEGdqA> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Ocean Magazine, (2020). Unchartered waters. Issues 89, <http://oceanmagazine.com.au/bracesuperyacht-boom/>, Australia. (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Özkan, Ö. (2008) Türkiye’de marinaların kamusal kullanıma etkileri ve öneriler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sevinç, F. ve Özel, Ç. H. (2018). Boş zaman aktivitesi olarak dalış ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20 (3), 397-415

Posta (2020). <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/bakanliktan-turizm-genelgesi-5858045/>(Erişim tarihi: 11.04.2021).

Posta (2021). <https://www.posta.com.tr/pandemide-bodrumun-sansi-mavi-yolculuk-2321281>. (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Silveira, L.A. & Santos N. & Moreira C.O. & Ferreira F.R. (2020). Nautical Tourism in the North Atlantic. The Development of Yachting in the Azores Islands, Ed. Morais de Brito, M., Mafalda Patuleia A.D., Managing, Marketing, and Maintaining Maritime and Coastal Tourism. DOI: 10.4018/978-1-7998-1522-8.ch012, p.p. 204-222

Sözcü (2021). <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/mavi-turlara- ilgi-ikiye-katlandi-5965260/> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

TRT Haber (2020). Türkiye, yat üretiminde dünya üçüncüsü <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/turkiye-yat-uretiminde-dunya-ucuncusu-506327.html> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

TURSAB (2007). Dünyada Yat Turizmi ve Türkiye Raporu, İstanbul.

Türker, E. (1996). Mürettebatsız Yat İşletmeciliğinin 13. Yılında Gelişim Doğrultuları, 1. Bilkent Turizm Forumu, Ankara

Vira Haber (2021). <https://www.virahaber.com/mavi-tur-haberleri.htm> (Erişim tarihi: 11.04.2021).

Yılmaz A. & Yetgin D. (2018). İlk Mavi Yolculuklar, Ed. N. Kozak, Dünden Bugüne Türkiye'de Turizm: Kurumlar, Kuruluşlar, Turizm Bölgeleri, Meslekler, Yıkılmazlar Basın Yayın, ISBN 978-605-683890

Extended Abstract

As an alternative to mass tourism, yacht charters are preferred by Families. Although it was preferred by young people who were used to the outdoor lifestyle initially for sailing, swimming, and sportive activities, nowadays it is preferred by families with the increasing comfort on yachts. In the study, the effects of current developments, customer preferences, and market developments in yacht charter types have been examined. Observations are made in the southern Aegean. One of the most important findings of the study is that families prefer it as a touristic journey. Most importantly, the reason for choices social isolation can be more easily despite the contraction in the tourism sector during the pandemic crisis. As a negative development brought about by the pandemic crisis, the increase in travel bans and restrictions between countries has introduced extra obligations. Although the negative developments of 2020 prohibit the tourist season in 2020 for the domestic market in Turkey has increased the number of charter yachts sailed in July. On the other hand, international yachting markets could perform their activities in a limited way because of travel bans

Increasing domestic demand was encountered in the yacht charter market in Turkey, as happened in Europe. Due to the isolation of the new type of coronavirus, Covid-19, following the onset of the pandemic, a great deal of interest has been received by the customers in the blue cruise market (Vira News 2021). The most distinguishing difference that makes Blue Voyage special is that it is a staffed service, and accommodation service is offered with a high level of hospitality. The number of cabins on yachts is up to six, with a maximum capacity of twelve people. Although there was a serious decrease in the number of foreign guests due to the pandemic epidemic in 2020, the sectoral decrease remained at 40% due to the use of domestic guests as a blue cruise, and blue cruise tours are seen as more safe and secure because they are personal (Posta, 2021). In demand, effective.

The Setur Cultural Tours Manager emphasized that the interest in yacht tours in the domestic market has increased by 100%, that 2 out of 3 requests come for the blue cruise, and that the most interest in the blue cruise is the Gökova Bay starting from Bodrum, Marmaris, Göcek Bays from Göcek, and Kekova routes from Fethiye. Has expressed. (Sözcü, 2020). Although there is an increasing demand for blue cruises, there has been an increasing demand for bareboat yachts. People with high and medium-income, who avoid being in crowded places and want to take personal precautions against the COVID-19 pandemic epidemic, preferred these yachts to those who want to have a holiday at sea (Deniz Bülten, 2021). The COVID-19 pandemic has changed the concept of vacation in Turkey, with an increasing interest in luxury yachts for an isolated vacation. Located in the Marmaris district of Muğla, one of Turkey's most popular and preferred tourist regions, it has been prepared to host world-famous coves and priceless luxury yachts in season. Customers who intend to have an isolated holiday in Marmaris before the season due to the Covid 19 pandemic have shown great interest in luxury yachts. Yacht operators stated that the reservations were full during the winter months and that there were no empty yachts in June and May, which are at the beginning of the season. They also stated that they reached 80% occupancy in August and July. Those who wanted to have a holiday in isolation had to pay different figures between 14

thousand and 150 thousand Turkish lira for a week (NTV, 2021). The season of 2020 has allowed foreigners and domestic holidaymakers to charter a lot of yachts. First, the service quality and comfort offered by gulets exclusive to Bodrum have made Turkey an important player in yacht tourism around the world. There has been an increase in all yacht sales, especially small yachts (Posta, 2021).

Although the yacht was seen as an unnecessary luxury, it started to be seen as a vital necessity during the pandemic. Because yachts are isolated places reserved for those who moor and benefit away from crowded places, Yachting has gained importance during the pandemic process as people take time for themselves and understand the value of isolation. (Voice of America, 2021) Viravira.co's top manager (CEO) said that groups of 6-8 people or families are going on tours for the 2021 season, that yachts with a large passenger capacity are not in high demand, that these yachts host small groups, and that, unlike their expectations, 2021 He stated that yachts with a capacity of 20 and 25 passengers, for example, with a higher capacity for the year, fill their reservations faster than those with a capacity of 6 and 10 passengers, with a small passenger capacity. (Anatolia, 2021).

As it can be understood from the statements of the authorities and experts, increasing demand has been encountered in the corona process. While satisfying this demand, it has been an important task of the sector to protect against the pandemic. The common goal of all stakeholders in yachting, along with the crisis experienced, with the redesign of the yachts with new equipment to ensure health conditions and providing healthy and reliable travel services has become very important for customer satisfaction. It was taken into consideration that staff act more consciously to the point of taking precautions when a new pandemic occurs. The circular regarding the normalization process controlled by the Ministry of Culture and Tourism for marine tourism vehicles and facilities and sports activities for tourism purposes has been sent to 81 Provincial Culture and Tourism Directorates. They were instructed not to go on an expedition without disinfecting the mask requirement of the 1-meter rule (Sözcü, 2020).

In the reservation negotiations, information was requested by foreign visitors about whether staff were vaccinated. With the initiatives of the Chamber of Shipping, it has been ensured that employees operating in the tourism industry are primarily included in the vaccination program. Before each tour, the personnel were tested. 90% of the blue cruises in Turkey are made off the coast of Muğla. First, Bodrum can meet the needs of high-spending and luxury tourists in terms of tourism opportunities, with an estimated number of 10,000 yacht beds. It provides tourism income up to five times compared to land-based tourism facilities and up to ten times with the increase in yacht quality (Posta, 2021).

During the pandemic, useage of protective equipment and daily temperature measurement is mandatory for yacht staff, while a basic first aid course is compulsory for all seafarers and advanced health training for officers. Industry officials express their opinion that this training should be given as a more detailed training module after COVID 19. It is recommended that all stakeholders in yachting equip and design yachts with filiation equipment and ensure safe yacht cruises with the latest technology in wearable health equipment, and measures such as the internet of things and thermal cabins. It is intended to be more dependable by having professional independent health institutions perform hygiene procedures, having personnel tested prior to the tour, and undergoing coronavirus training. According to the instructions given by the public health centers, the cabins and living spaces are cleaned with disinfectant drugs every day.

